

به نام خداوند علم و هنر
جهان صحنه و کارگردان خدا

پدیدآور این جهان و بشر
سپرده به هر کس نقشی جدا

سیری در پیش پرده خوانی

معرفی پیش پرده خوانان

تماشاخانه های مربوطه

نسخه های پیش پرده

به کوشش: شاعدا ییونا

آشادادادان

سرشناسه	: پیوند، شاهد، ۱۳۵۴
عنوان و نام پدیدآور	: سیری در پیش‌پرده‌خوانی، پیش‌پرده خوانان، تماشاخانه‌ها / شاهد پیوند
مشخصات نشر	: تهران، آرون، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۰۶ ص.
شابک	: ۸ - ۰۰۹ - ۳۳۱ - ۹۶۴ - ۹۷۸.
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا.
موضوع	: پیش‌پرده - بازیگران - ایران - قرن ۱۴ - سرگذشتنامه
موضوع	: Curtain rises- Actors- Iran- 20 th century- Biography
موضوع	: تماشاخانه‌ها - تاریخ - ترانه‌های ایرانی - متن‌ها
موضوع	: Theaters- History- Songs, Iranian- Texts
ردیف - کی‌کنگره	: PN ۲۰۹۱
رده‌بندی دیوید	: ۷۴۶ / ۹۴
شماره کتابخ، ملی	: ۶۱۷۸۹۰۱

سیری در پیش‌پرده‌خوانی

به کوشش: شاهد پیوند

ناشر: انتشارات آرون

چاپ اول: ۱۳۹۹

چاپ صدف: ۵۰۰ نسخه

۳۲۰۰۰ تومان

نشانی: میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان وحید نظری

نرسیده به خیابان منیری جاوید، پلاک ۱۰۵، واحد ۳ تلفن: ۵۱ - ۶۶۹۶۲۸۵۰

ایمیل: Arvannashr@yahoo.com وبسایت: www.Arvannashr.ir

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست مطالب

پیشگفتار	۹
پیش‌برده‌خوانی چیست	۱۱
شکل‌گیری پیش‌برده‌خوانی در ایران: چه زمانی بود؟	۱۲
علل پیدایش پیش‌برده‌خوانی در ایران: چه بود؟	۱۵
نخستین پیش‌برده چه سالی و توسط چه کسی خوانده شد؟	۱۷
رونق پیش‌برده‌خوانی در چه زمانی بود و ویژگی‌های بارز یک پیش‌برده چه بود؟	۱۸
چرا بر این نمایش‌های تصنیفی کوتاه نام پیش‌برده نهادند؟	۱۹
موضوع پیش‌برده‌ها چه چیزهایی بود؟	۱۹
انواع پیش‌برده‌ها چه بوده است؟	۲۲
آیا پیش‌برده‌خوانی یک امر سیاسی بود؟	۲۲
برخورد نظام با پیش‌برده‌ها چگونه بود؟	۲۳
آیا پیش‌برده‌خوان می‌توانست از همه‌ی مقامات انتقاد کند؟	۲۴
استقبال مردم از پیش‌برده‌ها چگونه بود؟	۲۴
توانائی‌های یک پیش‌برده‌خوان چه بود؟	۲۶
هدف پیش‌برده‌خوانی چه بود؟	۲۶
آیا پیش‌برده‌خوان زن هم وجود داشت؟	۲۶
آیا پیش‌برده‌خوانی حرفه‌ خاصی بود؟	۲۷
از چه زمانی پیش‌برده‌خوانی دائمی شد و پیش‌برده‌خوانی	۲۷
آیا پیش‌برده‌خوانان از طرف جامعه هنری تشویق هم می‌شدند و چرا	۲۸
امکانات صحنه در اجرای پیش‌برده‌ها به چه صورتی بود؟	۲۹

- موسیقی در پیش‌پرده‌ها چگونه بود و آیا پیش‌پرده‌خوان به موسیقی احاطه داشت؟..... ۲۹
- چه کسانی پیش‌پرده‌ها را می‌نوشتند؟..... ۳۰
- آیا پیش‌پرده‌ها در جایی چاپ می‌شد؟..... ۳۲
- آیا این پیش‌پرده‌ها در رادیو هم اجراء می‌شد؟..... ۳۲
- زمان اجراء پیش‌پرده‌ها چقدر بود؟ و آیا..... ۳۳
- آیا پیش‌پرده‌خوان به تنهایی برنامه اجراء می‌کرد؟..... ۳۴
- آیا پیش‌پرده‌ها در فضای باز هم اجراء می‌شدند؟..... ۳۴
- آیا پیش‌پرده‌ها نام خاصی داشتند؟..... ۳۴
- پیش‌پرده‌خوانان به چه صورتی انتخاب می‌شدند و آیا هر تناتر برای خودش..... ۳۴
- آیا این پیش‌پرده‌ها انحصاری بود یا کس دیگری هم می‌توانست آنها را اجراء کند؟..... ۳۵
- بداهه‌نا چه حد در این پیش‌پرده‌خوان مؤثر بود؟..... ۳۵
- آیا پیش‌پرده‌خوانی در آن زمان مردم تأثیری داشت؟..... ۳۶
- علل نابودی و زوال پیش‌پرده چه بود؟..... ۳۶
- آیا در زمان کنونی می‌توان پیش‌پرده را احیا کرد؟..... ۳۷
- آشنایی با پیشکسوتان پیش‌پرده خوانی..... ۳۹
- مرحوم پرویز خطیبی..... ۴۰
- مجید محسنی..... ۴۳
- حمید قنبری..... ۴۹
- جعفر بزرگی..... ۵۴
- جمشید شیبانی..... ۵۷
- نصرت‌الله کریمی..... ۵۹
- اصغر تفکری..... ۶۳
- مرتضی احمدی..... ۶۵
- عزت‌الله انتظامی..... ۶۸
- پیش‌پرده مصدر سرهنگ..... ۷۱
- تماشاخانه‌هایی که در آنها پیش‌پرده نیز اجراء می‌شد^۱..... ۷۳
- تناتر جامعهٔ باربد..... ۷۵
- تناتر پارس..... ۷۶
- تناتر فردوسی..... ۷۶
- تناتر سعدی..... ۷۶
- تناتر فرهنگ..... ۷۶
- تناتر کشور..... ۷۷

۷۷.....	تئاتر گیتی
۷۷.....	تئاتر گهر
۷۷.....	تئاتر هنر
۷۹.....	پیش‌برده‌ها
۷۹.....	فوکستروت اتل متل
۸۱.....	رفتگر شهرداری (سپور)
۱۰۶.....	منابع و مآخذ

www.ketab.ir

پیشگفتار

«پیش پرده خوانی نمایش کوتاه و مستقلى است با بازیگران كم - دو یا سه نفر كه در این درامى يك مكالمه‌اى با شعر و آواز و موسيقى داستان ساده‌اى مى‌گذرد. و با مناظره‌اى با يك نتیجه صريح اخلاقى درمى گيرد.»^۱

پژوهش در اين باب چند ساله بود كه ذهن مرا سخت آشفته كرده بود و از آنجاى كه نگارنده سالها افتخار شاگردى و دستيارى استاد نصرت‌الله كريمى را داشتم در زمان تحصيل مقطع كارشناسى رشته نمايش بر من منت نهاده و دست مرا كه براى يارى به سمت ايشان دراز كرده بودم فشردند و الحق از هيچ كوششى مضايقت نكردند. با توجه به اينكه منابع و كتب اندكى در اين زمينه وجود داد لذا به سئوالات زيادى در اين خصوص پاسخ داده نشده است، از اين رو با همكارى استاد ارجمندم جناب آقاى امير دژاكام كه در زمان تحصيل در آن مقطعوظيفه استاد راهنما را بر عهده داشتند و مهر بى‌پايان زنده‌ياد

^۱ - بيضاىي، بهرام، نمايش در ايران، انتشارات كاويان، ص ۲۲۹

نصرت‌الله کریمی و همچنین بهره‌گیری از محضر اساتیدی همچون شادروان جعفر بزرگی، زنده‌یاد حمید قنبری و زنده‌یاد مرتضی احمدی بهره‌بردم. استاد ارجمند جناب آقای خسرو سینایی و تنی چند از دوستان نیز بر من منت نهاده و نسخه‌ای از پیش‌برده‌هایی را در اختیارم قرار دادند.

جا دارد از فرزندان شادروان نصرت‌الله کریمی که خود از هنرمندان بنام کشورمان می‌باشند، بانو ماندانا و بابک عزیز کمال تشکر را داشته باشم. هم‌نین جناب آقای روح‌الله انصاری جهت در اختیار گذاشتن تصاویر و بانوی هنرمند سرکار خانم سارا سعادت‌نیا جهت تایپ و ویراستاری کتاب قدردانی می‌مایم.

در این کتاب سعی شد کلیه مطالبی را که باید راجع به پیش‌برده‌خوانی گفته شود با توجه به منبع و مصاحبه‌ها به صورت طرح سؤال‌هایی درآورده و ذیل هر کدام جواب‌هایی که اکثر پیش‌برده‌خوانان در صحت و سقم آن تردید نداشتند گذاشت. شرح در حقیقت این سؤال جواب براساس مصاحبه با استادان فشرده شده و تلخیص شده نظرات آنهاست.

امید دارم با انتشار این کتاب بتوانم به سؤالات علاقه‌مندان این‌گونه فراموش شده در هنرهای نمایش ایران زمین پاسخی درخور ارائه نموده و از این پس شاهد بروز این‌گونه نمایشی لااقل در برخی از آثار باشیم.

پیش پرده خوانی چیست؟

"پیش پرده خوانی" یا به قول پیشگامان این رشته آوانسن^۱ عبارت است از یک قطعه موسیقایی که هنرپیشه همراه با حرکات موزون در فاصله دو پرده اجراء می کند.^۲

"پیش پرده نمایش کرانه مستقلی است با بازیگران کم - دو یا سه نفر - که در آن طی مکالمه های با شعر و آواز و موسیقی داستان ساده ای می گذرد و یا مناظره ای با یک - تا - سه صریح اخلاقی درمی گیرد. پیش پرده در لابه لای برنامه های شبانه دسته های مطرب و بعدها در تماشاخانه ها بین دو پرده میانی نمایش اجراء می شد."

نصرت الله کریمی از پیش پرده خوانان قدیم درباره پیش پرده خوانی چنین می گوید:

"پیش پرده قطعه نمایش کوتاهی بود که شعرش توسط یک شاعر بر روی یک آهنگ که اغلب آهنگ های فولکلوریک بود ساخته می شد که اکثراً کمدی بود و انتقاد از اجزای لاینفک آن بود."

^۱ - آوانسن لغت فرانسوی به معنای جلوی صحنه تئاتر است.

^۲ - نصیری فر، حبیب الله؛ مردان موسیقی سنتی و نوین ایران، جلد دوم، ص ۲۷۰.